

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Præmittuntur quæ ferè apud omnes sunt certa

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

cum convenient in una & eadem ratione formali prohibendi, nempe in eodem motivo.

33. Instabis: Hujusmodi leges habent motiva, seu fines speciei diversos; nam finis legis divinæ est rectificare voluntatem creatam in ordine ad beatitudinem supernaturalem; finis legis naturalis, est ipsa naturalis hominis rectitudo in ordine ad beatitudinem naturalem; finis legis humanæ est rectificare homines politicè, hoc est in ordine ad pacem & quietem reipublicæ, vel communitatis: Ergo sunt diversæ speciei formaliter, & ex parte motivi, & non solum materialiter, & ex parte legislatoris.

34. Respondeo fines illos esse tantum extrinsecos, potiusque dicendos esse fines legislatoris, quam ipsarum legum: ut autem leges seu præcepta distinguantur formaliter, & ex parte rei prohibita, non sufficit diversitas motivi extrinseci & remoti, sed requiritur diversum motivum proximum & intrinsecum, ut supra annotavimus: prohibitio verò furti v. g. sive fiat lege divinâ, sive naturali, sive humanâ, semper habet idem motivum intrinsecum, quod est conservatio boni proximi, aut vitatio damni illius.

35. Ad confirmationem negandum est Antecedens: nam quando leges differunt solum ex parte principij, non inducunt plures nec diversas obligationes, sed unam tantum & eandem, quam prima lex de novo imponit, & aliæ confirmant.

36. Objicies quintò: Sola distinctio præceptorum ex parte principij sufficit ad distinguendas species inobedientiæ: Ergo & ad diversificanda alia peccata. Consequentia videtur legitima ex paritate rationis. Antecedens probatur. Inobedientia contra legem divinam est diversæ speciei ab inobedientia contra legem humanam; sicut alia secundum speciem est obedientia quâ obedimus Deo, & quâ obedientes sumus hominibus: Ergo sola distinctio præceptorum ex parte principij sufficit ad distinguendas species inobedientiæ.

37. Respondeo dato, & non concessio Antecedente, de quo videri potest Caietanus 2. 2. qu. 104. art. 2. negando Consequentiam, & paritatem. Ratio discriminis est, quia alia peccata respiciunt violationem præcepti ex parte aversionis, & per modum termini à quo, ut supra dictum est; inobedientia verò respicit præceptum ut violandum, non solum per modum termini à quo, sed magis per modum termini ad quem, & per modum objecti circa quod versatur: sicut enim propria materia, & proprium objectum obedientiæ est præceptum superioris ut observandum, sic propria materia, & proprium objectum inobedientiæ est idem præceptum ut violandum; unde cum peccata non specificentur & distinguantur ex termino à quo, sed ex termino ad quem, non mirum quod etiam alia peccata non distinguantur ex sola diversitate præceptorum, sola tamen illorum distinctio sufficiat ad distinguendas species inobedientiæ.

DISPUTATIO III.

De peccato commissionis & omissionis.

CVM celebris sit divisio peccati in peccatum commissionis & omissionis, & plures ac graves circa hæc duo peccatorum genera difficultates occurrant, specialem de eis instituiamus disputationem: in qua primò de peccato commissionis, deinde de peccato omissionis differemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Per quid peccatum commissionis constituatur formaliter in ratione mali moralis?

HÆc controversia ita celebris est & antiqua, ut D. Clemens in præcognitionibus Apostolicis referat illam inter D. Petrum & Simonem Magum olim fuisse agitatum: nam in solemnibus illa disputatione, Romæ inter utrumque habita, Simon Magus interrogavit D. Petrum, *Quid sit peccatum? Estne natura aliqua positiva, an verò solum privatio naturæ?* Quam interrogationem despectit Apostolus dicens: *Non præcepit nobis Dominus requirere naturam peccati, sed docere quomodo fugiendum sit.*

Porro hæc quæstio, despecta ab Apostolo, Theologorum ingenia diu exercuit, & in varias coëgit abire sententias: quidam enim in solo positivo, alij in solo privativo, alij in utroque simul rationem formalem peccati commissionis consistere asseverant: & adhuc inter illos est dubium, quid sit illud positivum, vel illa privatio; & an illa in recto, vel solum in obliquo & de connotato ejus naturam & quidditatem ingreditur: Pro resolutione, quædam breviter præmittenda sunt.

§. I.

Præmittuntur quæ ferè apud omnes sunt certa.

NOTANDVM primò, malum esse duplex: unum quod dicitur malum simpliciter, quod opponitur bono transcendentali, omnique bonitatis & perfectionis carentiam importat; aliud quod vocatur malum secundum quid, seu respectivè: & illud triplex est, nempe naturale, artificiale, & morale. Primum dicitur illud, quod privat subjectum aliqua perfectione naturali & connaturaliter debita; v. g. morbus est malum naturale respectu animalis, & calor respectu aquæ, quia ille privat animal fanitate, iste aquam frigiditate, quæ connaturaliter eis debite sunt. Secundum est illud quod privat artefactum perfectione aliqua sibi debita juxta regulas artis; ut cum imago suâ debitâ proportionem caret. Tertium verò appellatur illud, quod removet actionem creaturæ rationalis à rectitudine sibi debita, ut quando privat eam, vel sine sibi debito, vel debitis circumstantiis, vel commensuratione ad legem & rectam rationem.

7. Notandum secundò, seu potius supponendum ut certum, peccatum commissionis in ratione mali simpliciter per privationem constitui. Ratio est: quia, ut diximus, malum simpliciter opponitur bono transcendentali: Sed nihil positivum potest constituere peccatum commissionis in ratione mali oppositi bono transcendentali: Ergo nec in ratione mali simpliciter, & consequenter in ratione talis per privationem constituitur. Minor probatur: Omne positivum est transcendentaliter ens, & consequenter bonum transcendentaliter; cum bonitas transcendentalis entitatem sequatur: Ergo nihil positivum opponitur bono transcendentali, & consequenter nequit constituere peccatum commissionis in ratione mali oppositi bono transcendentali.

4. Confirmatur: Malum simpliciter, ut tale, nullam explicat vel implicat rationem boni: Sed omne positivum in peccato commissionis reperiunt, implicat aliquam rationem boni, non verò privatio: Ergo non potest constitui in ratione mali simpliciter per positivum, sed duntaxat per privationem. Minor probatur: Ens in quantum ens, seu ut dicens ordinem ad existentiam, est bonum & appetibile, ut docetur in Metaphysica: Sed omne positivum in peccato reperiunt implicat rationem entis dicentis ordinem ad existentiam, non verò privatio, quæ est mera entis carentia: Ergo omne positivum, in peccato commissionis reperiunt, implicat aliquam rationem boni, non verò privatio.

5. Notandum tertio, in peccato commissionis plura reperiri, nempe substantiam actus, seu entitatem realem & physicam ipsius operationis peccati; conversionem ad objectum dissonum legi divinæ, & rectæ rationi, seu ordinem positivum ad objectum ut moraliter malum objectivè; & plures privationes, quæ ex tali conversione, seu ordine positivo ad objectum dissonum & moraliter malum, in tali actu dimanant; nimirum privationem gratiæ, privationem conversionis ad Deum ut ultimum finem, quæ aversio appellatur, & privationem rectitudinis, seu conformitatis cum lege & ratione.

6. Dices: Privatio, ut à pura negatione distinguitur, est carentia formæ debita: Sed odio Dei v. g. non est debita conformitas cum legibus charitatis: Ergo carentia istius conformitatis non est in illo privatio, sed pura negatio. Minor probatur: Odium Dei ab intrinseco & essentialiter est difforme legi charitatis: Ergo illi essentialiter repugnat cum tali lege conformitas: Sed forma nequit esse debita illi subjecto cui essentialiter repugnat: Ergo non debetur odio Dei conformitas cum legibus charitatis.

7. Suarez, Salas, & quidam alij Recentiores, hoc argumento convicti, fatentur carentiam commensurationis cum lege in actu peccaminoso esse puram negationem, & esse privationem solum respectu potentia, cui possibilis & debita est talis conformitas.

Sed hæc doctrina in primis aperte repugnat D. Thomæ supra qu. 18. art. 1. ubi sic ait: *Omnis actio in quantum habet aliquid de esse, in quantum habet de bonitate: in quantum verò deficit ei aliquid de plenitudine essendi quæ debetur actioni humanæ, in quantum deficit à bonitate, & sic dicitur mala.* Quibus verbis manifestè declarat debitum bonitatis, supra quod privativa carentia fundatur, non solum esse respectu potentia, sed etiam respectu actionis; sub-

A indeque talem carentiam non solum respectu potentia, sed etiam respectu actionis peccaminosa, privationem esse. Unde in 2. ad Annibal. dist. 36. art. 1. ad 1. dicit: *Malum culpa attenditur secundum quod actus creaturae rationalis, formaliter aliquo bono privatur.*

Deinde hæc responsio evidenti ratione confutari potest. Nam privatio, & forma cuius est privatio, idem respiciunt immediatum subjectum: At forma, cuius dicit privationem carentia bonitatis in peccato commissionis reperta, non respicit potentiam ut subjectum suum immediatum, sed actum ipsum: Ergo talis carentia, sub conceptu privationis, immediatè respicit actum, & non nudam potentiam. Major constat, Minor probatur. Carentia illa non est carentia actus, sed rectitudinis actus; aliàs non distingueretur à carentia omniiva, quæ totaliter actum excludit, & in actus privatione consistit: At rectitudo actus non respicit potentiam, sed actum, ut subjectum immediatum: Ergo dicta forma, quæ privat carentia in peccato commissionis reperta, non in nuda potentia, sed in actu immediatè subjectatur.

Hæc ergo solutio prætermittitur, communiter respondent nostri Thomistæ, quod sicut juxta Aristotelem & D. Thomam s. Metaph. lectione 20. carentia visus in talpa habet rationem privationis; quia licet ratione suæ specificæ differentia ei repugnet visus, non tamen ei repugnat, sed potius debetur secundum gradum communem & genericum animalis; vel etiam sicut in actu fidei est privatio evidentia, non quia sit aptus habere evidentiam, quatenus est talis in specie, sed secundum rationem communem actus intellectualis: ita pariter carentia conformitatis cum lege in actu odij Dei, & in quolibet alio peccato commissionis, habet rationem privationis; quia licet hujusmodi actus non sit capax rectitudinis & conformitatis cum lege, secundum suam specificam differentiam: illa tamen non repugnat, sed potius ei debetur, si consideretur secundum gradum communem actus humani.

Hæc solutio, licet subtilis & acuta, difficultate non caret, & falsum supponere videtur: Nam licet odio Dei v. g. secundum rationem communem actus humani non repugnet rectitudo charitatis, ei tamen debita non est: Ergo ex conceptu illo communi nequit carentia rectitudinis charitatis, in odio Dei reperta, rationem privationis habere. Consequentia manifesta est: quia ad fundandam privationem non sufficit capacitas seu non repugnantia in subjecto, sed insuper debitum formæ requiritur; unde homo in puris naturalibus conditus, etsi fuisset gratiæ capax, & illà caruisset, non tamen fuisset eà privatus, quia gratia in illo statu ei debita non fuisset. Antecedens verò sic ostenditur: Indifferenti, in quantum tali, nullum extremum suæ indifferentia debetur determinatè: At ratio actus humani in communi est indifferens ut contrahatur per rectitudinem charitatis, vel per malitiam & deformitatem odij Dei: Ergo non magis ei debetur rectitudo & bonitas charitatis, quam malitia & deformitas odij.

Pro solutione hujus instantia distinguendum est duplex debitum, unum morale sive legale, & aliud physicum seu naturale. Debitum morale seu legale est quod provenit ex lege; ut v. g. ex lege justitiæ debetur unicuique jus suum, & ex lege temperantiæ tenetur quilibet temperatè

8.

9.

10.

11.

comedere. Debitum physicum seu naturale est quod fundat quælibet natura per sua principia physica respectu illorum quæ ab ipsa emanant; quo genere debiti cuilibet essentia debentur naturales passionibus. Unde etiam privatio est duplex; alia moralis, quæ est carentia formæ debite ex aliqua lege, ut dum quis non apponit actui quem exercet circumstantias quas lex jubet apponere; & alia physica, quæ est carentia formæ debite ex solis principiis physicis naturæ, sicut esset in qualibet essentia carentia alicujus proprietatis. Hoc supposito, respondeo quod licet odio Dei secundum rationem communem actus humani non sit debita rectitudo charitatis, debito physico aut naturali, est tamen ei debita debito morali, sive legali, orto ex lege obligante hominem, ut eo ipso quod erga Deum, ut est objectum charitatis versatur, rationem communem actus humani contrahat per rectitudinem charitatis, non verò per malitiam & deformitatem odij & aversionis à Deo.

12. Instabis tamen: Debitum morale oritur ex lege obligante: Sed odium Dei potest elici à potentia in instanti in quo non obligat præceptum charitatis: Ergo in tali casu non erit ei debita, debito morali seu legali, charitatis rectitudo; & consequenter ejus carentia non erit privatio moralis, sed mera negatio. Minor probatur: Præceptum negativum prohibens odium obligat semper & pro semper; præceptum verò affirmativum dilectionis, licet semper obliget, non tamen pro semper, ut patet ex differentia quam inter præcepta affirmativa & negativa Theologi constituunt: Ergo potest elici odium à potentia in instanti in quo non obliget præceptum charitatis.

13. Respondeo, præceptum ex quo debetur actui odij Dei charitatis rectitudo, non esse præceptum absolutum diligendi, cui opponitur omisso peccaminosa dilectionis; hoc enim, ut argumentum convincit, non obligat pro semper; sed esse præceptum conditionatum operandi conformiter ad regulas charitatis, si homo erga Deum ut est objectum charitatis, operari velit: vel, ut alij dicunt, esse præceptum disjunctivum, obligans vel ad non operandum erga Deum, vel ad operandum conformiter ad regulas charitatis.

14. His præmissis: Querimus an peccatum commissionis per privationem rectitudinis seu conformitatis cum ratione & lege, vel per ordinem positivum ad objectum ut moraliter malum, seu regulis morum difforme, an per utrumque simul in ratione mali moralis formaliter constituatur?

Disp. 1. art. 1. Supponimus enim ex dictis contra Vazquem in tractatu de moralitate actuum humanorum, illud in relatione rationis, aut extrinseca denominatione non posse consistere; cum moralitas ut sic, ad quam peccatum se habet ut ratio specifica ad genericam, non sit pura denominatio extrinseca, aut respectus rationis, ut ibidem fuisse ostensum est.

S. II.

Resolutio difficultatis propositæ.

Dico primò: Peccatum commissionis per solam privationem in ratione mali moralis formaliter non constituitur.

15. Probatur primò ex D. Thoma, qui 1. p. qu.

A 48. art. 1. ad 2. tertio contra gentes cap. 9. & de malo qu. 1. art. 1. ad 4. hoc statuit discrimen inter malum simpliciter, & malum morale, quòd primum per privationem, secundum per positivum constituitur. Unde hic qu. 72. art. 9. ad 1. sic ait: *Malum in quantum hujusmodi privatio est: & ideo diversificatur specie secundum ea que privantur, sicut & cetera privationes. Sed peccatum non sortitur speciem ex parte privationis vel aversionis, ut supra dictum est, sed ex conversione ad objectum.* Et qu. 1. de malo art. 1. ad 12. *Bonum & malum non sunt differentia nisi in moralibus, in quibus malum positivè aliquid dicitur, secundum quod actus voluntatis denominatur malus à volito.* Et qu. 2. art. 1. ad 13. *Peccatum (inquit) non est privatio pura, sicut tenebra, sed est aliquid positivè. Quo nihil clarius & exprellius in favorem nostræ conclusionis dici potest.*

Confirmatur: Idem est constitutum & distinctivum: Sed juxta D. Thomam hic qu. 72. art. 1. peccata distinguuntur specificè per ordinem ad objecta specie diversa, non verò ex privatione: Ergo differentia constitutiva peccati non est privatio, sed positivus ordo ad objectum.

Nec valet communis evasio Adversariorum, dicentium D. Thomam non loqui de malo morali, & de distinctione specifica peccatorum pro formali, sed duntaxat pro materiali malitia. Nam D. Thomas inter malum simpliciter & malum morale statuit hoc discrimen, quòd primum per privationem, secundum per positivum constituitur: Sed si loqueretur de malo pro materiali in quo fundatur, discrimen illud non subsisteret; quia cum malum simpliciter in bono fundetur, & necessariò supponat entitatem aliquam à qua sustentetur, ut D. Thomas citatis locis docet, aliquid positivum pro materiali importat: Ergo &c.

Addo quod D. Thomas hic qu. 72. potissimum tractat de specificatione & distinctione peccatorum, ut sunt formaliter peccata & in genere moris; nam de actibus humanis in esse physico consideratis egit supra à qu. 8. usque ad 18. quæ est de bonitate & malitia morali actuum humanorum: Ergo non rectè exponitur de specificatione solùm physica & materiali. Unde hic art. 6. sic loquitur: *Dicendum quod in peccatis invenitur duplex differentia, una materialis, & alia formalis. Materialis quidem attenditur secundum naturalem speciem actuum peccati; formalis autem secundum ordinem ad unum finem proprium, quod est objectum proprium.* Quid clarius, ut constat S. Doctorem loqui omnino formaliter de peccato, & de ejus specificatione & distinctione, cum asserit eam desumi ex ordine ad objectum? Et certè valde diminutus fuisset, si explicando principia, ex quibus sumitur distinctio specifica peccatorum, ageret solùm de distinctione illorum pro materiali, & non pro formali.

Secundò suadetur conclusio: Si peccatum, & malitia moralis formaliter esset pura privatio, bonum & malum morale privativè & non contrariè opponerentur: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Major patet: nam forma & privatio non contrariè, sed privativè opponuntur. Minor verò probatur ex D. Thoma 1. p. qu. 48. art. 1. ad 3. tertio contra gent. cap. 9. ad 2. & qu. 1. de malo art. 1. ad 4. ubi docet malum in moralibus opponi contrariè bono. Verba D.